

การพัฒนาด้านต้นทุนการผลิตและการแปรรูปสินค้าเกษตรให้มีคุณภาพ ปลอดภัยสูง จากภูมิปัญญาท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพอย่างยั่งยืนของกลุ่มเกษตรกรในชุมชน จังหวัดฉะเชิงเทรา

สรรเพชญ บรรลือวงศ์¹

ญาติา เรียมริมมะตัน²

คมสันต์ ธีระพีช^{3*}

Received 4 September 2025

Revised 31 October 2025

Accepted 24 November 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัจจัยพื้นฐานด้านต้นทุนการผลิตของกลุ่มเกษตรกรในชุมชนจังหวัดฉะเชิงเทรา 2) ศึกษาการแปรรูปสินค้าเกษตรของกลุ่มเกษตรกรในชุมชนจังหวัดฉะเชิงเทรา และ 3) ศึกษารูปแบบการพัฒนาด้านต้นทุนการผลิตและการแปรรูปสินค้าเกษตรให้มีคุณภาพปลอดภัยสูงจากภูมิปัญญาท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพอย่างยั่งยืนของกลุ่มเกษตรกรในชุมชน จังหวัดฉะเชิงเทรา การวิจัยครั้งนี้ใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมทั้งการวิจัยเชิงคุณภาพมีกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ กลุ่มเกษตรกร กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร กลุ่มส่งเสริมอาชีพ วิสาหกิจชุมชนและผู้นำชุมชน รวม 50 ราย ใช้วิธีการเลือกสุ่มตัวแบบเจาะจงและเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก และการวิจัยเชิงปริมาณมีกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักที่ผ่านเกณฑ์คัดเลือกและอาสาสมัครรวม 120 ราย การวิเคราะห์ข้อมูลสถิติด้วยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป

ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัจจัยพื้นฐานด้านต้นทุนการผลิตของกลุ่มเกษตรกรในชุมชนภาพรวมเน้นด้านวัตถุดิบการแปรรูปจากผลผลิตทางเกษตรโดยตรง ด้านแรงงานจะใช้แรงงานในครอบครัว และด้านค่าใช้จ่ายช่วยกันลดต้นทุนค่าใช้จ่ายให้ได้มาตรฐาน 2) ด้านการแปรรูปสินค้าเกษตรเน้นความรู้ที่ทำการแปรรูปนำความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นมาพัฒนาต่อยอดให้เป็นผลิตภัณฑ์ชุมชน การบริหารการผลิตและต้นทุนการผลิตเน้นจำหน่ายเองและมีการบันทึกรายรับ-รายจ่ายทุกครั้ง ขั้นตอนกระบวนการผลิตแปรรูปมีการฝึกอบรมและการเรียนรู้ผ่านออนไลน์นำมาพัฒนาต่อยอด และการเก็บวัตถุดิบและแหล่งที่มาของวัตถุดิบมีโรงเรือนในการแปรรูป และ 3) การพัฒนาด้านต้นทุนการผลิตและการแปรรูปสินค้าเกษตรเน้นการบริหารด้านต้นทุนที่มีประสิทธิภาพโดยจัดทำบัญชีต้นทุนและวางแผนการผลิต มีผลผลิตทางการเกษตรเน้นมาตรฐานคุณภาพและปลอดภัยอย่างเข้มงวด การเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและชุมชนให้มีระบบ และมีความหลากหลายให้กับผลผลิตเพิ่มโอกาสทางการตลาดที่หลากหลายขึ้น

คำสำคัญ: ต้นทุนการผลิต การแปรรูปสินค้าเกษตร คุณภาพและความปลอดภัย

¹ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์

² คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์

*Corresponding author email: komsanteera@gmail.com

DEVELOPING PRODUCTION COSTS AND PROCESSING AGRICULTURAL PRODUCTS TO ACHIEVE HIGH QUALITY AND SAFETY, UTILIZING LOCAL WISDOM FOR SUSTAINABLE EFFICIENCY OF AGRICULTURAL GROUPS IN THE COMMUNITY, CHACHOENGSAO PROVINCE

Sunpech Bunluewong¹
Yada Reamrimmadun²
Komsan Theeraphuceh^{3*}

Abstract

This research aimed to: 1) study the basic factors of production costs for farmer groups in Chachoengsao Province; 2) examine the processing of agricultural products by farmer groups in Chachoengsao Province; and 3) develop a model for production costs and processing of agricultural products to ensure high quality and safety, based on local wisdom, for the sustainable efficiency of farmer groups in Chachoengsao Province. This research employed participatory action research, including qualitative research with primary informants such as farmer groups, farmer housewives' groups, career promotion groups, community enterprises, and community leaders, totaling 50 individuals. Purposive sampling was used, and data were collected through in-depth interviews. Quantitative research was conducted with primary informants who met the selection criteria and volunteered, totaling 120 individuals. Statistical data analysis was performed using standard software.

The research results showed that: 1) The basic production cost factors for community farmers focus on raw materials for processing agricultural products. Labor is provided by family members, and expenses are jointly reduced to meet standards. 2) Agricultural product processing relies on existing knowledge, incorporating local wisdom to further develop community products. Production and cost management emphasize direct sales and recording income and expenses at every stage. Training and online learning are provided for each step of the processing process, supporting further development. Raw material storage and sourcing are also organized, with a dedicated processing facility. And 3) The development of agricultural production and processing costs focuses on efficient cost management through cost accounting and production planning. Agricultural products comply with strict quality and safety standards, are environmentally and community friendly, and are systematically diversified to increase market opportunities.

Keywords: Production Cost, Agricultural Product Processing, Quality and Safety

---

^{1 2} Faculty of Science and Technology, Rajabhat Rajanagarindea University

³ Faculty of Management Science, Rajabhat Rajanagarindea University

*Corresponding author email: komsanteera@gmail.com

บทนำ

ภายใต้สภาพแวดล้อมในการแข่งขันทางธุรกิจด้านกลุ่มเกษตรกรทั้งผลผลิต การผลิตและการแปรรูปให้ได้มาตรฐานสามารถขยายผลต่อกลุ่มผู้บริโภคทั้งภายในประเทศและต่างประเทศได้ จึงจำเป็นต้องเน้นการพัฒนาเกษตรกรให้มีความเข้มแข็งนำหลักภูมิปัญญาท้องถิ่นมาต่อยอดและการนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยพัฒนาการแปรรูปให้เป็นผลิตภัณฑ์ที่ได้มาตรฐาน รวมทั้งความต้องการอาหารที่เพิ่มมากขึ้น การใช้ประโยชน์จากวัตถุดิบทางการเกษตรและของเหลือภาคเกษตรที่หลากหลายมากขึ้น และความตระหนักของผู้ผลิตและผู้บริโภคเกี่ยวกับการผลิตที่เป็นมิตรต่อ สิ่งแวดล้อมเพิ่มมากขึ้น เป็นโอกาสให้ภาคการเกษตรไทยปรับเปลี่ยนรูปแบบการผลิตจาก “ผลิตมากแต่สร้างรายได้น้อย” ไปสู่การผลิตสินค้าคุณภาพสูงที่ “ผลิตน้อยแต่สร้างรายได้มาก” เพื่อให้ประเทศไทยเป็นประเทศชั้นนำด้านสินค้าเกษตรและเกษตรแปรรูปมูลค่าสูง แต่เมื่อพิจารณาความพร้อมของภาคเกษตรของไทย ในการปรับเปลี่ยนรูปแบบการผลิตให้สามารถผลิตและจำหน่ายสินค้าเกษตรและเกษตรแปรรูปมูลค่าสูงนั้น พบว่า ยังมีประเด็นสำคัญที่จำเป็นต้องสร้างความชัดเจน ปรับปรุง และยกระดับเพื่อลดข้อจำกัดและเอื้อให้เกิดการผลิตสินค้าเกษตรและเกษตรแปรรูปมูลค่าสูงได้อีกทาง (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2568)

จังหวัดฉะเชิงเทรายังเป็นพื้นที่ทำการเกษตรเป็นจำนวนมากและยังมุ่งเน้นเกษตรตามมาตรฐาน GAP (Good Agricultural Practice) กิจกรรมพัฒนาคุณภาพสินค้าเกษตรสู่มาตรฐาน เป้าหมายเกษตรกร 63 ราย คิดเป็นร้อยละ 57 ผลสำเร็จที่สำคัญเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการได้รับการอบรมให้ความรู้ตามระบบมาตรฐาน GAP พร้อมทั้งผ่านการประเมินแปลงเบื้องต้นพร้อมการยื่นขอการรับรองตามระบบมาตรฐาน GAP และเกษตรกรผู้ผลิตมีการผลิตสินค้าเกษตรตามระบบคุณภาพและมาตรฐาน GAP ได้เพิ่มขึ้น (สำนักงานเกษตรจังหวัดฉะเชิงเทรา, 2567) และส่วนใหญ่มีกลุ่มเกษตรกรเป็นจำนวนมากที่สนใจจะพัฒนาผลผลิตทางการเกษตรที่มีอยู่ให้สามารถต่อยอดสร้างมูลค่าเพิ่มให้มีรายได้เสริมนั้นไม่ว่าจะเป็นกลุ่มเกษตรกร กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร กลุ่มส่งเสริมอาชีพ วิชาสหกิจชุมชน และผู้นำชุมชนในจังหวัดฉะเชิงเทรา ยังประสบปัญหาและมีผลกระทบเกี่ยวกับด้านต้นทุนการผลิตและการแปรรูปสินค้าเกษตรให้มีคุณภาพ ปลอดภัยสูงจากภูมิปัญญาท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพนั้น (เพ็ญญา เชาวนา และคณะ, 2564) อันเนื่องจากปัญหาการขาดการวางแผนกระบวนการผลิตอย่างเป็นระบบเกิดจากปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อกระบวนการผลิตและมีต้นทุนการผลิตที่สูงเกินความจำเป็น เช่น วัตถุดิบ เครื่องมือ อุปกรณ์หรือวัสดุที่ใช้ในการผลิตยังไม่ได้มาตรฐาน และไม่เพียงพอต่อการผลิต จึงทำให้ไม่สามารถคิดคำนวณเกี่ยวกับต้นทุนการผลิตที่มีอยู่ให้สอดคล้องกับการผลิตได้ จึงไม่รู้ว่าต้นทุนการผลิตเท่าไรจึงจะได้กำไรที่เหมาะสม นอกจากนี้ยังมีผลกระทบที่เกิดขึ้นจากขาดปัจจัยด้านทรัพยากรที่มีอยู่ในการนำมาผลิตยังไม่ได้คุณภาพตามมาตรฐาน GAP จึงทำให้กลุ่มเกษตรกรดังกล่าวต้องมาช่วยกันวางแผนหาแนวทางตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำและปลายน้ำให้มีความสมดุลเพียงพอต่อการนำมาแปรรูปผลผลิตได้ และระหว่างการผลิตทางการเกษตรต้องให้ได้มาตรฐาน GAP ที่รับรองด้วย (ทัตษกร ศรีสุข, 2563) เพื่อจะได้ผลผลิตทางการเกษตรที่ได้นำมาแปรรูปผลิตภัณฑ์ได้มาตรฐานและปลอดภัย สร้างความน่าเชื่อถือให้กับผู้บริโภค และทำให้ผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรมีมูลค่าเพิ่มมากขึ้นอีกทาง นอกจากนี้ปัญหาของการแปรรูปสินค้าเกษตรบางกลุ่มเกษตรกรยังขาดความรู้และเข้าใจที่จะผลิตให้ได้คุณภาพนั้นจำเป็นต้องวิเคราะห์ประเด็นการแปรรูปอย่างไรให้ได้ผลผลิตตามที่ต้องการและมีมาตรฐานทุกขั้นที่ผลิตออกมา อาทิ ด้านต้นทุนการผลิต ด้านแรงงาน และด้านค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน ขาดการบริหารด้านต้นที่มีประสิทธิภาพ ขาดขั้นตอนกระบวนการผลิตแปรรูปอย่างเป็นระบบ และรวมทั้งการเก็บรักษาวัตถุดิบและแหล่งที่มาของวัตถุดิบยังมีปริมาณไม่เพียงพอจึงส่งผลกระทบทำให้เสียเวลาในการคิด ดัดแปลง และพัฒนาต่อยอดอีกครั้ง ทำให้เกิดความท้อแท้ในการแปรรูปต่อยอดผลผลิตทางการเกษตร เพราะหากไม่สามารถดำเนินการแก้ไขดังกล่าวนี้กลุ่มเกษตรกรย่อมคิดว่า

ทำไปแล้วไม่คุ้มค่ากับการลงทุนไป ขาดทุน ขาดขวัญกำลังใจในการทำงาน และกลุ่มผู้บริโภครู้สึกมีความสนใจน้อยที่จะเลือกซื้อสินค้าแปรรูปทางการเกษตรอีกด้วย (ฐิตาพร อุ่นเรือน และคณะ, 2565)

ดังนั้นจึงทำให้ทีมวิจัยและกลุ่มเกษตรกรในชุมชน มีความสนใจที่จะเข้าร่วมและศึกษาโครงการวิจัย เพื่อให้กลุ่มเกษตรกรรณรงค์ความรู้ไปพัฒนาและต่อยอดในการแปรรูปต่อ สามารถทำให้ผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรมีคุณภาพและปลอดภัยสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันกับชุมชนนอกพื้นที่ได้อีกทาง สามารถสร้างชื่อเสียงให้กับชุมชนส่งผลต่อระบบเศรษฐกิจภายในจังหวัดฉะเชิงเทราต่อไปได้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยพื้นฐานด้านต้นทุนการผลิตของกลุ่มเกษตรกรในชุมชนจังหวัดฉะเชิงเทรา
2. เพื่อศึกษาการแปรรูปสินค้าเกษตรของกลุ่มเกษตรกรในชุมชนจังหวัดฉะเชิงเทรา
3. เพื่อศึกษารูปแบบการพัฒนาด้านต้นทุนการผลิตและการแปรรูปสินค้าเกษตรให้มีคุณภาพปลอดภัยสูงจากภูมิปัญญาท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพอย่างยั่งยืนของกลุ่มเกษตรกรในชุมชน จังหวัดฉะเชิงเทรา

การทบทวนวรรณกรรม

โดยการทบทวนวรรณกรรมจากแนวคิดนักวิชาและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมีรายละเอียดดังนี้

แนวคิดเกี่ยวกับต้นทุน

กลุ่มเกษตรกรในชุมชนควรมีแนวทางในการพัฒนาด้านต้นทุนการผลิตและการแปรรูปสินค้าเกษตรให้มีคุณภาพจึงต้องให้ความสำคัญด้านต้นทุนการผลิตต้นทุนช่วงการผลิต หรือต้นทุนตอน (Process Costing System) เป็นการคำนวณต้นทุน การผลิตที่เหมาะสมสำหรับกิจการอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ โดยกระบวนการผลิตต่อเนื่องกันไป ในระหว่างการ ผลิตไม่สามารถแยกต้นทุนการผลิตได้ว่าเป็นต้นทุนของงานชิ้นใด การผลิตสินค้าทุกหน่วยมีคุณภาพและ มาตรฐานเดียวกัน ซึ่งแตกต่างจากระบบบัญชีต้นทุนงานสั่งทำ ที่สามารถคำนวณต้นทุนสินค้าได้ทันทีที่งาน เสร็จ ส่วนการคำนวณต้นทุนการผลิตแบบต้นทุนช่วงการผลิต จะคำนวณต้นทุนโดยจัดทำรายงานต้นทุนการผลิตตามงวดเวลาที่ต้องการ (วิทยาลัยเทคนิคท่าหลวงซิเมนต์ไทยอนุสรณ์, ม.ป.ป.)

สำหรับลักษณะกลุ่มเกษตรกรในชุมชนควรใช้ระบบบัญชีต้นทุนช่วงการผลิต เนื่องจากระบบต้นทุนช่วงการผลิต เป็นระบบที่ผลิตสินค้าทางการเกษตรเพื่อทำการคิดต้นทุนในการดำเนินงาน โดยกลุ่มเกษตรกรสามารถนำหลักการใช้ระบบบัญชีต้นทุนช่วงการผลิตมาพิจารณาในการดำเนินงานในกลุ่ม (วิทยาลัยเทคนิคท่าหลวงซิเมนต์ไทยอนุสรณ์, 2567) มีรายละเอียดดังนี้

1. สินค้าที่ผลิตทั้งหมด เป็นสินค้าที่ผลิตเพื่อจำหน่าย
2. สินค้าที่ผลิตทุกหน่วยในกระบวนการผลิตเดียวกันจะเหมือนกันและมีมาตรฐานเดียวกัน
3. สินค้าทุกหน่วยจะผ่านกระบวนการผลิตทุกขั้นตอนต่อเนื่องกันไป
4. กระบวนการผลิตทั้งในโรงงานจะใช้มาตรฐานเดียวกัน
5. ต้นทุนสินค้าต่อหน่วยจะใช้วิธีถัวเฉลี่ยต่อหน่วย

ดังนั้นวงจรบัญชีต้นทุนช่วงการผลิต (Process Costing Cycle) มีลักษณะคล้ายคลึงกับวงจรบัญชีต้นทุน งานสั่งทำ โดยเฉพาะขั้นตอนในการจัดหา วัตถุดิบ ค่าแรงงาน และค่าใช้จ่ายในการผลิต แต่จะแตกต่างกันใน และมีขั้นตอนการสะสมต้นทุน บัญชีต้นทุนช่วงการผลิตที่จะใช้วิธีสะสมต้นทุนรายแผนกที่กลุ่มเกษตรกรในชุมชนสามารถดำเนินการโดยมีวงจรบัญชี 4 ขั้นตอน (วิทยาลัยเทคนิคท่าหลวงซิเมนต์ไทยอนุสรณ์, ม.ป.ป.) มีรายละเอียดดังนี้

1. ขั้นตอนการจัดหา (Procurement) เป็นการสั่งซื้อ การรับมอบ การเก็บรักษาวัตถุดิบและวัสดุโรงงาน การจัดหาแรงงาน และการจ่ายค่าใช้จ่ายในการผลิต
2. ขั้นตอนการผลิต (Production) เป็นการโอนต้นทุนการผลิตทั้ง 3 ชนิดเข้ากระบวนการผลิต การเบิกวัตถุดิบไปใช้ การเกิดค่าแรงงาน และค่าใช้จ่ายในการผลิต โดยวิธีการสะสมต้นทุนรายแผนก โดยแผนกที่ 1 จะโอนต้นทุนให้แผนกที่ 2 และแผนกที่ 2 จะนำไปผลิตต่อโดยสะสมต้นทุนเพิ่มขึ้น เมื่อผลิตเสร็จก็จะโอนต้นทุนที่ผลิตสำเร็จให้แผนกต่อไป
3. ขั้นตอนการเก็บรักษา (Storing) สินค้าสำเร็จรูป เมื่อกระบวนการผลิตเสร็จสิ้น ก็จะโอนงานระหว่างทำไปบัญชีสินค้าสำเร็จรูป
4. ขั้นตอนการขาย (Selling) เป็นการติดต่อลูกค้า หาผู้ซื้อ ส่งสินค้าจากคลังสินค้าให้ลูกค้ามีการโอนสินค้าออกจากบัญชีสินค้าสำเร็จรูปไปบัญชีต้นทุนขาย เมื่อสิ้นงวดก็จะโอนบัญชีต้นทุนขายไปยัง บัญชีกำไรขาดทุน เพื่อหาผลการดำเนินงานประจำงวดต่อไป

แนวคิดเกี่ยวกับการแปรรูปสินค้าเกษตรด้านผลผลิตทางการเกษตร

กลุ่มเกษตรกรในชุมชนควรมีแนวทางในการพัฒนาด้านต้นทุนการผลิตและการแปรรูปสินค้าเกษตรให้มีคุณภาพจึงต้องให้ความสำคัญของการแปรรูปสินค้าเกษตรด้านผลผลิตทางการเกษตรจะประกอบด้วย ความหลากหลายของวัตถุดิบ การคัดคุณภาพของวัตถุดิบ การควบคุมและตรวจสอบคุณภาพของผลิตภัณฑ์ เทคโนโลยีการผลิต ต้นทุนและผลตอบแทนในการผลิต และความต้องการช่วยเหลือด้านการผลิต รวมถึงศักยภาพของผลิตภัณฑ์ในการที่จะนำไปแปรรูปเป็นสินค้าเกษตรชนิดอื่น (ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ, 2545) มีรายละเอียดดังนี้

1. ชนิดและสัดส่วนของผลิตภัณฑ์แต่ละชนิด เพื่อแสดงถึงความหลากหลายของวัตถุดิบ
2. การคัดคุณภาพของวัตถุดิบ การควบคุมและตรวจสอบคุณภาพของผลิตภัณฑ์และเทคโนโลยีการผลิต จะศึกษาโดยกลุ่มฯให้ข้อมูลและเจ้าหน้าที่สังเกตการณ์ว่ามีวิธีการและขั้นตอนการปฏิบัติอย่างไร
3. ต้นทุนและผลตอบแทนในการผลิต
4. ความต้องการความช่วยเหลือด้านการผลิตได้จากการให้ข้อมูลของหน่วยประกอบการแต่ละราย
5. ศักยภาพของผลิตภัณฑ์ในการที่จะนำไปแปรรูปเป็นสินค้าเกษตรชนิดอื่น

สำหรับการบริหารการผลิตเกษตรปลอดภัยนั้น กลุ่มเกษตรกรในชุมชนควรมีแนวคิด ดังต่อไปนี้ (สำนักมาตรฐานการศึกษา, สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ และกระทรวงศึกษาธิการ, 2545: 90)

1. การจัดการการผลิตเป็นการจัดการกระบวนการแปรสภาพทรัพยากรต่าง ๆ เช่น ที่ดิน แรงงาน วัตถุดิบ เงินทุนให้เป็นสินค้าและบริการ การวางแผนเพื่อการผลิตประกอบไปด้วย การวางแผนผลิตภัณฑ์ การวางแผนเลือกทำเลที่ตั้ง การวางแผนกำลังการผลิต การวางแผนการจัดซื้อและการบริหารสินค้าคงเหลือ
2. ระบบการผลิตประกอบด้วยปัจจัยการผลิต กระบวนการผลิต และผลผลิตในการผลิตต้องมีการวางแผนการผลิตให้สอดคล้องกับประเภทของสินค้าที่ผลิต ลักษณะของการวางแผนการผลิตสามารถแบ่งได้ ดังนี้ การวางแผนตามกระบวนการ การวางแผนตามผลิตภัณฑ์ การวางแผนแบบผลิตภัณฑ์อยู่กับที่ ในการผลิตแต่ละสินค้าควรที่จะมีการจัดตารางการผลิต เพื่อให้เกิดความสะดวกในการบริหารงาน
3. นอกเหนือจากการจัดการการผลิต และการวางแผนการผลิตที่เหมาะสมแล้วการควบคุมคุณภาพสินค้า และบริหารให้มีคุณภาพก็เป็นสิ่งจำเป็น การควบคุมคุณภาพสามารถแบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอน คือ การกำหนดคุณภาพในระดับนโยบาย ออกแบบผลิตภัณฑ์ให้มีคุณภาพตามที่กำหนด ควบคุมคุณภาพในการผลิตและการควบคุมคุณภาพในระยะการจำหน่ายติดตั้งและใช้ประโยชน์

4. การเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิต เป็นการปรับปรุงกระบวนการให้สามารถใช้ปัจจัยการผลิตในจำนวนที่น้อยที่สุดแต่สามารถให้ผลผลิตที่มากขึ้นกว่าเดิม สำหรับการเพิ่มประสิทธิภาพการบริการ สามารถดำเนินการได้ เช่น สร้างจิตสำนึกที่ดีในการบริการ สร้างกำลังใจให้กับพนักงานที่ให้บริการดี ให้การอบรมพนักงาน เป็นต้น

ความแตกต่างที่สำคัญระหว่างผลิตผลทางการเกษตรและผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร

กลุ่มเกษตรกรในชุมชนควรมีแนวทางในการพัฒนาด้านต้นทุนการผลิตและการแปรรูปสินค้าเกษตรให้มีคุณภาพ โดยนำแนวคิดของ Niche Agriculture (n.d.) ที่เน้นผลผลิตทางการเกษตรย่อมเป็นผลิตภัณฑ์ที่นำมาจากพื้นดินโดยตรงและไม่ผ่านการแปรรูป พืชเหล่านี้คือ พืชที่เกษตรกรปลูกในไร่ของตน รวมถึงผลไม้ ผัก ธัญพืช และผลิตภัณฑ์จากพืชอื่น ๆ จุดเริ่มต้นของเส้นทางการเกษตรคือผลิตผลทางการเกษตร ซึ่งทำหน้าที่เป็นรากฐานของภาคส่วนอาหารและการเกษตรทั้งหมด ส่วนผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรเป็นสินค้าที่ผ่านการแปรรูปหลังจากเก็บเกี่ยวเป็นผลผลิตจะเรียกว่าผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรหลังจากเรียนรู้คำจำกัดความของผลิตผลทางการเกษตรและสินค้าทางการเกษตรแล้ว มาตรวจสอบความแตกต่างหลัก ๆ ระหว่างทั้งสองสิ่งนี้กันโดยมีรายละเอียดดังนี้

1. สถานะของสินค้า ควรพิจารณาจากสินค้าที่นำมาจากพื้นดินโดยตรง โดยเป็นสินค้าดิบ ไม่ผ่านการปรุงแต่ง หรือตัดแปลงจากสภาพเดิม และเกิดจากหลังจากการเก็บเกี่ยว สินค้าอาจต้องผ่านกระบวนการแปรรูปหรือการเปลี่ยนแปลงอื่น ๆ เพื่อผลิตผลิตภัณฑ์ใหม่ ผลิตภัณฑ์เหล่านี้จะต้องผ่านการเปลี่ยนแปลงทางเคมี ชีวภาพ หรือกายภาพ

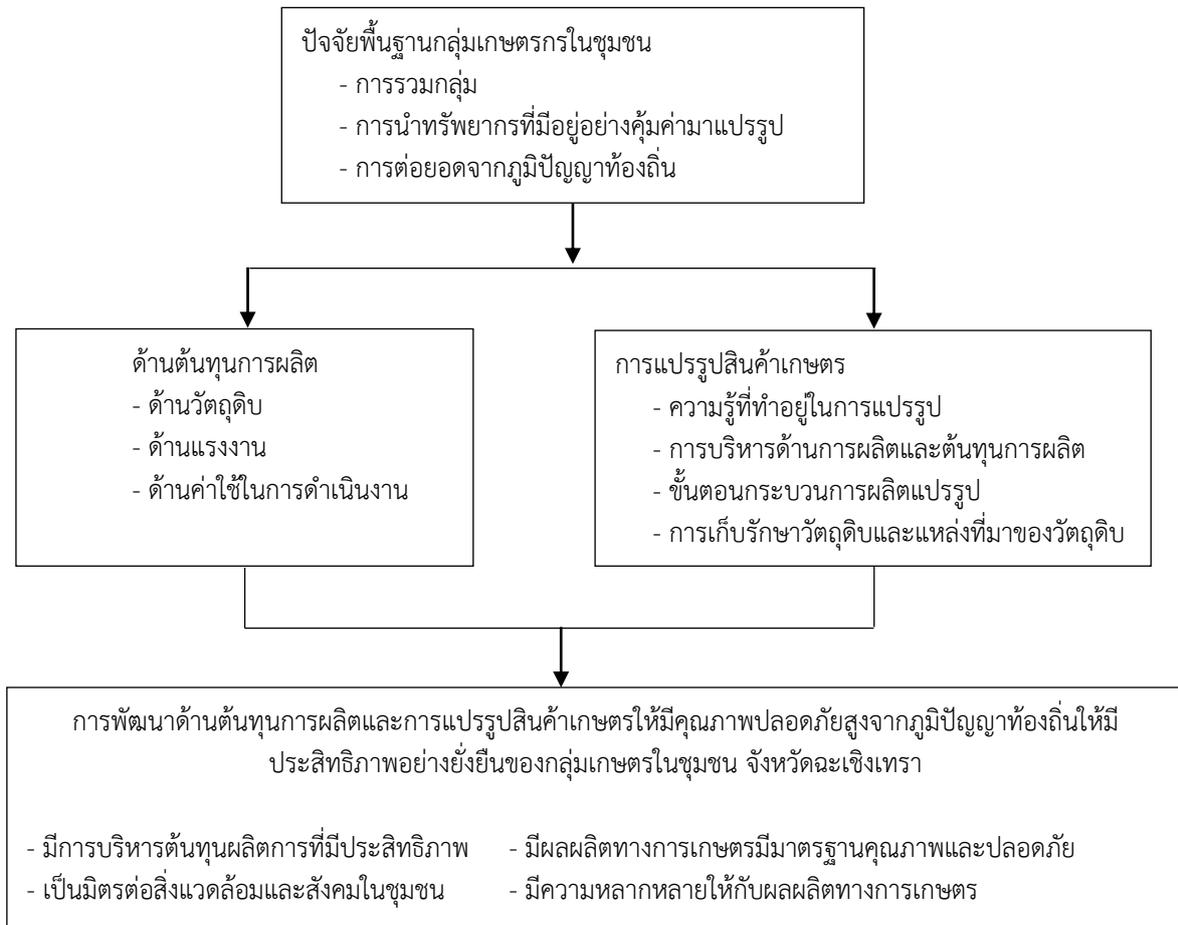
2. ขั้นตอนในห่วงโซ่คุณค่า โดยพิจารณาจากผลผลิตทางการเกษตรเป็นส่วนแรกของห่วงโซ่คุณค่าของการเกษตร เป็นผลิตภัณฑ์หลักจากการดำเนินการทางการเกษตรและเป็นวัตถุดิบที่ใช้ในการแปรรูปต่อไป และสามารถอธิบายถึงช่วงหลังๆ ของห่วงโซ่คุณค่าทางการเกษตร ซึ่งผลผลิตจะมีการเปลี่ยนแปลงเป็นรูปแบบใหม่ ๆ ซึ่งทำให้มูลค่าเพิ่มขึ้นและยืดอายุการเก็บรักษาได้

3. อายุการเก็บรักษาและการเก็บรักษา โดยพิจารณาจากผลผลิตจากการเกษตรมีอายุการเก็บรักษาสั้นและอาจต้องมีเงื่อนไขการจัดเก็บแบบพิเศษ (เช่น การแช่เย็น) เพื่อให้คงความสด ผลผลิตจะต้องรับประทานหรือแปรรูปทันทีหลังจากเก็บเกี่ยว เนื่องจากมักจะเน่าเสียง่าย ส่วนผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรเนื่องจากวิธีการแปรรูปและถนอมอาหาร สินค้าเหล่านี้จึงมักมีอายุการเก็บรักษาที่ยาวนานกว่า สินค้าประเภทนี้จำหน่ายและใช้งานได้สะดวกกว่าเนื่องจากสามารถเก็บไว้ได้เป็นเวลานาน

4. มูลค่าทางเศรษฐกิจ เน้นที่ผลผลิตทางการเกษตรเนื่องจากผลิตภัณฑ์เหล่านี้จำหน่ายโดยไม่ได้ผ่านการแปรรูป จึงมักมีมูลค่าทางเศรษฐกิจน้อยกว่าผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรอื่น ๆ คุณภาพ ความต้องการ และฤดูกาลของผลิตภัณฑ์เหล่านี้ล้วนส่งผลกระทบต่อราคา และเนื่องจากผลิตภัณฑ์เหล่านี้ผ่านกระบวนการแปรรูป บรรจุภัณฑ์ และการสร้างตราสินค้าเพิ่มเติม จึงมักมีมูลค่าทางการค้าที่สูงขึ้น มูลค่าทางการตลาดของอาหารสามารถเพิ่มขึ้นได้อย่างมากด้วยการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์

5. การใช้และการบริโภค สามารถใช้เป็นส่วนผสมในสูตรอาหารหรือรับประทานดิบ ๆ เช่น รับประทานผลไม้และผักสด ผู้ที่มองหาอาหารธรรมชาติที่ผ่านการแปรรูปน้อยและสดมักจะชอบอาหารประเภทนี้ รวมทั้งมีการใช้ประโยชน์หลากหลาย เช่น การผลิต การใช้ในอุตสาหกรรม และการเตรียมอาหารเพื่อรองรับวิถีชีวิตและความต้องการของผู้บริโภคในปัจจุบัน สินค้าเหล่านี้จึงมักปรับเปลี่ยนได้และสะดวกสบายมากขึ้น

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน ดังนี้

1. ประชากรที่ใช้ในการศึกษาตามแนวทางเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้กลุ่มตัวอย่างในการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อศึกษาประชากรที่เกี่ยวข้องกับเกษตรกรในชุมชนตำบลสาวชะโงก อำเภอบางคล้า ตำบลหนองยาว อำเภอนมสารคาม ตำบลหนองไม้แก้ว อำเภอแปลงยาว และตำบลคลองเขื่อน อำเภอกองเขื่อน จังหวัดฉะเชิงเทรา ที่สนใจที่จะพัฒนาด้านต้นทุนการผลิตและการแปรรูปสินค้าเกษตรให้มีคุณภาพ ปลอดภัยสูงจากภูมิปัญญาท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพอย่างยั่งยืนของกลุ่มเกษตรกรในชุมชน จังหวัดฉะเชิงเทราในการยกระดับผลผลิตทางการเกษตรในชุมชนให้สามารถจำหน่ายสินค้า เข้าถึงกลุ่มลูกค้าได้มากขึ้น มีกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ กลุ่มเกษตรกร 15 ราย กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร 5 ราย กลุ่มส่งเสริมอาชีพ 5 ราย วิชาสหกิจชุมชน 15 ราย และผู้นำชุมชน 10 ราย ในพื้นที่ชุมชนตำบลสาวชะโงก อำเภอบางคล้า ตำบลหนองยาว อำเภอนมสารคาม ตำบลหนองไม้แก้ว อำเภอแปลงยาว และตำบลคลองเขื่อน อำเภอกองเขื่อน จังหวัดฉะเชิงเทรา รวมทั้งสิ้นจำนวน 50 ราย ด้วยใช้วิธีการเลือกสุ่มตัวแบบเจาะจงและเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (องค์การบริหาร

ส่วนตำบลสาวชะโงก, 2568, องค์การบริหารส่วนตำบลหนองยาว, 2568, องค์การบริหารตำบลหนองไม้แก่น, 2568, และองค์การบริหารส่วนตำบลคลองเขื่อน, 2568)

2. ประชากรที่ใช้ในการศึกษาตามแนวทางเชิงปริมาณ คือกลุ่มเกษตรกรในชุมชนตำบลสาวชะโงก อำเภอบางคล้า ตำบลหนองยาว อำเภอพนมสารคาม ตำบลหนองไม้แก่น อำเภอแปลงยาว และตำบลคลองเขื่อน อำเภอคลองเขื่อน จังหวัดฉะเชิงเทรา เกณฑ์ในการคัดเลือกตัวอย่าง คือ เป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกรกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร กลุ่มส่งเสริมอาชีพ วิสาหกิจชุมชน และผู้นำชุมชน โดยกลุ่มประชากรต้องมีอายุระหว่าง 30 - 70 ปี มีความรู้ ความเข้าใจทางการเกษตรตลอดภัยในการแปรรูปหรือการพัฒนาต่อยอดผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรให้มีมูลค่าเพิ่ม ต้องการสร้างรายได้เสริมให้กับเกษตรกร และมีความยินยอมสมัครใจในการเข้าร่วมศึกษาครั้งนี้ ดังนั้นผู้วิจัยได้จำนวนกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key informances) ที่ใช้ในการศึกษาวิจัยที่ผ่านเกณฑ์คัดเลือกและอาสาสมัครทั้งสิ้น 120 ราย (องค์การบริหารส่วนตำบลสาวชะโงก, 2568, องค์การบริหารส่วนตำบลหนองยาว, 2568, องค์การบริหารตำบลหนองไม้แก่น, 2568, และองค์การบริหารส่วนตำบลคลองเขื่อน, 2568)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการใช้เครื่องมือในการวิจัยที่สร้างขึ้นจากการศึกษากรอบแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) โดยแบ่งได้ 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาความสำคัญของภาพรวม โดยศึกษาปัจจัยพื้นฐานด้านต้นทุนการผลิตและการแปรรูปสินค้าเกษตรตลอดภัยของกลุ่มเกษตรกรในชุมชนจังหวัดฉะเชิงเทรา โดยการให้เกษตรกรในชุมชนนำเสนอภาพรวมของปัจจัยพื้นฐานที่ดำเนินการอยู่ โดยใช้เครื่องมือวิจัยจาก (1) การสัมภาษณ์เชิงลึกในกลุ่มเกษตรกรในชุมชนผู้ให้ข้อมูลหลัก (2) การสัมภาษณ์รูปแบบการประชุมแบบมีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์ด้วยกระบวนการ AIC (Appreciation influence control) และ (3) การสนทนากลุ่มย่อย จากผู้เกี่ยวข้อง

ระยะที่ 2 นำผลที่ได้รับจากระยะที่ 1 เกี่ยวกับปัจจัยพื้นฐานด้านต้นทุนการผลิตและการแปรรูปสินค้าเกษตรตลอดภัยของกลุ่มเกษตรกรในชุมชน จังหวัดฉะเชิงเทรามาแลกเปลี่ยนการเรียนรู้เพื่อหาแนวทางในการปรับปรุงแก้ไข โดยการใช้ Gap analysis ดำเนินการคัดเลือกเพื่อเป็นกลุ่มทดลองในการพัฒนาวิเคราะห์และแก้ไขปัญหานำไปสู่การเป็นต้นแบบที่ประสบความสำเร็จ และช่วยกันเสนอแนะแนวทางที่ต้องการเปลี่ยนแปลงให้ดีขึ้นเป็นแนวทางเดียวกันให้กับกลุ่มเกษตรกรในชุมชน โดยระยะที่ 2 ใช้เครื่องมือวิจัยจาก (1) การสัมภาษณ์เชิงลึกในกลุ่มเกษตรกรในชุมชนผู้ให้ข้อมูลหลัก (2) การสัมภาษณ์รูปแบบการประชุมแบบมีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์ด้วยกระบวนการ AIC และ (3) การสนทนากลุ่มย่อย จากผู้เกี่ยวข้อง

ระยะที่ 3 การสังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาต้นทุนการผลิตและการแปรรูปสินค้าเกษตรตลอดภัยให้มีคุณภาพ มีความปลอดภัยสูงจากภูมิปัญญาท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพอย่างยั่งยืนของกลุ่มเกษตรกรในชุมชน จังหวัดฉะเชิงเทรา ทำการคัดเลือกเป็นกลุ่มทดลองในการพัฒนา วิเคราะห์และแก้ไขปัญหานำไปสู่การเป็นต้นแบบที่ประสบความสำเร็จและขยายผลจากที่ดำเนินการที่มีการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้น โดยระยะที่ 3 จะมีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยดังนี้ (1) การสัมภาษณ์เชิงลึกในกลุ่มเกษตรกรในชุมชนผู้ให้ข้อมูลหลัก (2) การสัมภาษณ์รูปแบบการประชุมแบบมีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์ด้วยกระบวนการ AIC (3) การสนทนากลุ่มย่อย จากผู้เกี่ยวข้อง (4) แบบสอบถาม เป็นการวัดระดับความรู้ของกลุ่มเกษตรกรในชุมชน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาครั้งนี้เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยที่สร้างขึ้นจากการศึกษากรอบแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแบบมีส่วนร่วมทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ ดังนี้

1. การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ในกลุ่มเกษตรกร หน่วยงานภาครัฐ ผู้บริโภค และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งประเด็นการสัมภาษณ์เกี่ยวกับปัญหา แนวทางในการแก้ไข จุดแข็งจุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคในการบริหารจัดการ และแนวทางในการพัฒนา โดยทีมผู้วิจัยได้ใช้เทคนิคการสัมภาษณ์แบบมีเครื่องมือในการสัมภาษณ์ เครื่องบันทึกเสียง กล้องถ่ายภาพ สมุดจดบันทึก ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการชี้แจงรายละเอียดในการขออนุญาตใช้อุปกรณ์เหล่านี้จากผู้ให้ข้อมูลวิจัยทุกครั้ง

2. การสัมภาษณ์รูปแบบการประชุมแบบมีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์ด้วยกระบวนการ AIC มีลักษณะแบบเปิดโอกาสให้กลุ่มเกษตรกร หน่วยงานภาครัฐ ผู้บริโภค และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดรูปแบบการดำเนินงาน เพื่อจะได้หาแนวทางรูปแบบการดำเนินงานให้มีความสอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มเกษตรกร

3. การสนทนากลุ่มย่อย (Focus group) จากผู้เกี่ยวข้อง (Stakeholders) โดยจัดเป็นกลุ่มเกษตรกรในแต่ละพื้นที่ให้เสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็นของแนวทางว่ามีแนวทางอย่างไรบ้าง เพื่อให้สามารถดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืน

4. แบบสอบถาม (Questionnaires) เป็นการวัดระดับความรู้ของกลุ่มเกษตรกรโดยมีการวัดค่าความเที่ยงตรงของแบบสอบถามเท่ากับ 0.98 จากนักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน และการทดสอบค่าความเชื่อมั่น (Reliability) กับกลุ่มตัวอย่างที่มีความใกล้เคียงกัน จำนวน 30 ชุด มีค่าผลรวมเท่ากับ 0.987

5. นำผลการวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณนำมาวิเคราะห์ สรุปผล รายงานผลงานวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

จากการวิจัยแบบมีส่วนร่วมทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ มีรายละเอียดดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ คณะผู้วิจัยนำเครื่องมือในการวิจัยเป็น ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่มย่อย และการประชุมแบบมีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์ด้วยกระบวนการ AIC มาเรียบเรียงทำการตรวจสอบข้อมูล และนำข้อมูลดังกล่าวมาทำการวิเคราะห์ ได้แก่ การจำแนกข้อมูล การเปรียบเทียบข้อมูล การเชื่อมโยงแนวคิดที่สัมพันธ์กัน และการสรุปตีความด้วยการบรรยายผล

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามของกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 ชุด เพื่อมาหาความเชื่อมั่นของแบบสอบถามจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่านแล้วนำข้อมูลที่ได้นำมาดำเนินการตรวจสอบความสมบูรณ์ และดำเนินการแจกแบบสอบถามไปยังกลุ่มตัวอย่างจำนวน 120 ชุด จากนั้นนำข้อมูลมาประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป เพื่อสรุปและอธิบายลักษณะของตัวแปร สำหรับเกณฑ์การให้คะแนน มีลักษณะเป็นมาตราประเมินค่า (rating scale) จำนวน 5 ระดับตามแบบ Likert Scale ซึ่งจะมีเลือกตอบได้เพียงคำตอบเดียว ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์ในการแปลผลตามแนวคิดของ Best (1981) โดยมีรายละเอียดดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51 – 5.00 หมายถึง ความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51 – 4.50 หมายถึง ความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51 – 3.50 หมายถึง ความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51 – 2.50 หมายถึง ความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.50 หมายถึง ความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อยที่สุด

3. การเก็บความลับของข้อมูล ได้ประสานกับกลุ่มตัวอย่างและกลุ่มอาสาสมัครในการลงพื้นที่เก็บข้อมูลเป็นส่วนบุคคล และขออนุญาตทุกครั้งในการเก็บข้อมูลทั้งบันทึกภาพ บันทึกเสียง และทำการบันทึกข้อมูลลงในคอมพิวเตอร์ และดำเนินขอจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนนครินทร์ รหัสหนังสือรับรอง โครงการวิจัย COA No.013/2568, RRU-IRB No.033/2568

ผลการวิจัย

จากการวิจัยแบบมีส่วนร่วมทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ มีรายละเอียดของผลการวิจัยดังนี้

1. ผลการวิจัย (Outputs) ของการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพและการวิเคราะห์ข้อมูลแบบมีส่วนร่วม มีดังนี้

ตอนที่ 1 ศึกษาปัจจัยพื้นฐานด้านต้นทุนการผลิตของกลุ่มเกษตรกรในชุมชนจังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่า เกษตรกรในชุมชนนำเสนอภาพรวมของปัจจัยพื้นฐานด้านต้นทุนการผลิตที่ดำเนินการอยู่ในแต่ละด้านของการจัดการกลุ่มเกษตรกรคือ 1) ด้านวัตถุดิบ เป็นการแปรรูปจากวัตถุดิบที่มาจากผลผลิตทางเกษตรโดยตรง หากต้องซื้อวัตถุดิบอื่น ๆ เช่น แป้ง น้ำตาล เกลือ แป้งอเนกประสงค์และอื่น ๆ จะมีการวางแผนต้นทุนและจัดบันทึกรายจ่ายไว้ทุกครั้งที่มีการแปรรูปอยู่แล้ว 2) ด้านแรงงาน ส่วนใหญ่เกษตรกรจะใช้แรงงานจากคนในครอบครัว สมาชิกของกลุ่มเกษตรกร ช่วยกันทำแบ่งหน้าที่กัน และ 3) ด้านค่าใช้จ่าย กลุ่มเกษตรกรจะมีการประชุมช่วยกันเสนอแนะแนวทางเกี่ยวกับการลดต้นทุนค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ในการดำเนินงาน เช่น การบำรุงรักษาสวน การใส่ปุ๋ยและอื่น ๆ ร่วมกัน เพราะต้องการผลผลิตให้ได้มาตรฐาน GAP ทุกกลุ่มเกษตรกรและมีแนวทางที่ต้องการเปลี่ยนแปลงรูปแบบไปจากเดิมมีแนวทาง คือ 1) ต้องใส่ใจในการจัดบันทึกทุกครั้งเป็นประจำ เพื่อจะได้ทราบรายรับ - รายจ่าย และต้องทำการสรุปยอดขาย ค่าใช้จ่าย และอื่น ๆ จะได้วางแผนการแปรรูปสินค้าเกษตรให้ครอบคลุมขึ้น 2) ควรหาช่องทางการลดต้นทุนในการแปรรูป 3) แหล่งจำหน่าย โดยให้เกษตรกรช่วยกันหาลูกค้าให้เพิ่มมากขึ้นนอกพื้นที่ และควรไปออกบูธบ่อย ๆ จะได้มีลูกค้าหลากหลาย และ 4) การบรรจุภัณฑ์ต้องสะอาดและสติกเกอร์ที่ติดฉลาก

ตอนที่ 2 ศึกษาการแปรรูปสินค้าเกษตรของกลุ่มเกษตรกรในชุมชนจังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่า เกษตรกรในชุมชนนำเสนอภาพรวมในแต่ละด้านมีการดำเนินการ ในปัจจุบันของกลุ่มเกษตรกรในชุมชน โดยทำการศึกษาเกี่ยวกับ 1) ความรู้ที่ทำอยู่ในการแปรรูป มีความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สืบทอดกันมา และสามารถนำมาพัฒนาต่อยอดให้เป็นผลิตภัณฑ์ของชุมชนได้ 2) การบริหารการผลิตและต้นทุนการผลิตเดิมเกษตรกรจะนำผลผลิตทางการเกษตรจำหน่ายให้กับพ่อค้าแม่ค้า จำหน่ายเอง และส่งห้างสรรพสินค้าโดยตรง มีการจัดบันทึกรายรับ รายจ่ายในการดำเนินการแต่ละครั้งแต่ยังไม่จริงจังเท่าที่ควร เพราะเกิดความเคยชินในการดำเนินงาน ขายได้เงินก็หักลบหนี้สินก็ถือเป็นรายได้ให้กับเกษตรกร 3) ขั้นตอนกระบวนการผลิตแปรรูป เกษตรกรมีความรู้เบื้องต้นในการแปรรูปสินค้าเกษตรจากการฝึกอบรม การเรียนรู้ผ่านออนไลน์ สามารถนำมาพัฒนาต่อยอดต่อไป และ 4) การเก็บวัตถุดิบและแหล่งที่มาของวัตถุดิบ โดยกลุ่มเกษตรกรจะมีโรงเรือนไว้สำหรับการแปรรูปอยู่แล้ว สำหรับแนวทางการพัฒนาต่อยอด เช่น 1) การรณรงค์ให้ชุมชนช่วยกันปลูกพืชสำหรับนำมาแปรรูปให้เพิ่มมากขึ้น ปลูกแบบหมุนเวียนสลับ เพื่อจะได้มีผลผลิตที่เพียงพอต่อการนำมาแปรรูป ป้องกันวัตถุดิบขาดแคลน 2) เน้นการปลูกให้ได้มาตรฐาน GAP และป้องกันการเคมีเจือปน เพื่อให้ชุมชนมีสิ่งแวดล้อมที่ดี 3) สามารถแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างเกษตรกร วิสาหกิจและองค์การบริหารส่วนตำบลในแต่ละด้านเพื่อให้ชุมชนมีรายได้ที่ขึ้น และ 4) การออกแบบผลิตภัณฑ์ให้สวยงามทันสมัย เพื่อให้ลูกค้าสนใจเลือกซื้อสินค้าเกษตร

ตอนที่ 3 ศึกษาการพัฒนาต้นทุนการผลิตและการแปรรูปสินค้าเกษตรปลอดภัยให้มีคุณภาพ มีความปลอดภัยสูงจากภูมิปัญญาท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพอย่างยั่งยืนของกลุ่มเกษตรกรในชุมชน จังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่า รูปแบบความต้องการในการพัฒนาด้านต้นทุนการผลิตและการแปรรูปสินค้าเกษตรปลอดภัยให้มีคุณภาพ มีความปลอดภัยสูงจากภูมิปัญญาท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพอย่างยั่งยืนของกลุ่มเกษตรกรในชุมชนในแต่ละด้าน คือ 1) การบริหารด้านต้นทุนที่มีประสิทธิภาพ เน้นการรวมกลุ่มเพื่อลดต้นทุน การจัดทำบัญชีต้นทุน และวางแผนการผลิต การแปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่าและควบคุมต้นทุนระยะยาว และการใช้เทคโนโลยีและภูมิปัญญาท้องถิ่นร่วมกัน ประยุกต์ใช้เทคโนโลยีพลังงานทดแทน 2) มีผลผลิตทางการเกษตรมีมาตรฐานคุณภาพและ

ปลอดภัย เน้นการควบคุมกระบวนการผลิตและการแปรรูปอย่างเข้มงวด การรับรองมาตรฐานและการทดสอบคุณภาพกลุ่มเกษตรกรบางกลุ่มได้ดำเนินการขอรับรองมาตรฐาน และการสร้างความเชื่อมั่นในตลาดและผู้บริโภค 3) เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและชุมชน การพัฒนาผลิตภัณฑ์เกษตรที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและชุมชน การลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม การสร้างความเข้มแข็งและมีส่วนร่วมของชุมชน และ 4) มีความหลากหลายให้กับผลผลิตทางการเกษตรการส่งเสริมความหลากหลายของผลผลิตทางการเกษตร มีการเพิ่มมูลค่าด้วยการปลูกและแปรรูปที่มีคุณสมบัติพิเศษและตลาดเฉพาะ การจัดการการปลูกแบบผสมผสาน และการขยายช่องทางการตลาดสำหรับสินค้าหลากหลาย สำหรับการนำมาพัฒนาต่อยอดและหาแนวทางในการปรับปรุงแก้ไข และแนวทางการต่อยอดและขยายผลเพื่อให้การพัฒนาด้านต้นทุนการผลิต การแปรรูปสินค้าเกษตร คือ 1) การพัฒนาศักยภาพเกษตรกรและกลุ่มแปรรูป 2) การพัฒนาระบบการบริหารจัดการต้นทุน 3) การพัฒนาการแปรรูปสินค้าเกษตรปลอดภัย 4) การขยายตลาดและสร้างแบรนด์สินค้า 5) การส่งเสริมความยั่งยืนและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และ 6) การติดตามและประเมินผลเพื่อนำข้อมูลมาปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง การวิเคราะห์และแก้ไขปัญหา นำไปสู่การเป็นต้นแบบที่ประสบความสำเร็จ โดยให้กลุ่มเกษตรกรสามารถบริหารต้นทุนการผลิตได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ลดต้นทุนที่ไม่จำเป็น เน้นคุณภาพและความปลอดภัยของสินค้าแปรรูปให้ตรงตามมาตรฐานและเป็นที่ยอมรับทางการตลาด รวมทั้งเกษตรกรต้องมีการเสริมทักษะความรู้เพิ่มขึ้นพร้อมถ่ายทอดความรู้สู่สมาชิกรุ่นใหม่ ซึ่งเป็นโมเดลที่สามารถนำไปขยายผลในชุมชนอื่น ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ผลการวิจัย (Outputs) ของการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและการวิเคราะห์ข้อมูลแบบมีส่วนร่วม มีดังนี้

2.1 สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ในการวิเคราะห์ ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ในวัตถุประสงค์ตอนที่ 1-3 มีรายละเอียดดังนี้

จากผลการสำรวจของกลุ่มตัวอย่าง ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นเพศหญิงมีจำนวน 87 คน คิดเป็นร้อยละ 72.50 ซึ่งมากกว่า เพศชายมีจำนวน 33 คิดเป็นร้อยละ 27.50 และผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญกับ ด้านปัจจัยพื้นฐานด้านต้นทุนการผลิต ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.51 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานรวมเท่ากับ 0.536 ด้านการแปรรูปสินค้าเกษตร ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.63 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานรวมเท่ากับ 0.477 สำหรับการพัฒนาด้านต้นทุนการผลิตและการแปรรูปสินค้าเกษตรให้มีคุณภาพ ปลอดภัยสูงจากภูมิปัญญาท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพอย่างยั่งยืนของกลุ่มเกษตรกรในชุมชน จังหวัดฉะเชิงเทรา ให้ความสำคัญในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.66 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานรวมเท่ากับ 0.566

2.2 สถิติอนุมานหรือสถิติอ้างอิง (Inferential Statistics) การหาความสัมพันธ์ของตัวแปร ในวัตถุประสงค์ตอนที่ 3 มีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณของตัวแปรปัจจัยความสัมพันธ์ของการพัฒนาด้านต้นทุนการผลิตและการแปรรูปสินค้าเกษตรให้มีคุณภาพ ปลอดภัยสูงจากภูมิปัญญาท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพอย่างยั่งยืนของกลุ่มเกษตรกรในชุมชน จังหวัดฉะเชิงเทรา

ตัวแปร	B	SE.	Beta
ด้านปัจจัยพื้นฐานด้านต้นทุนการผลิต	.221	.029	.248
ด้านการจัดการระบบกระจายสินค้า	.645	.027	.765

$R^2 = 0.981$ $SEE = 0.9233$ $F = .082$ $sig = 0.000$

จากตารางที่ 1 การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณของตัวแปรพบว่า ตัวแปรอิสระทั้ง 2 ตัวร่วมกันอธิบายความผันแปรของการพัฒนาด้านต้นทุนการผลิตและการแปรรูปสินค้าเกษตรให้มีคุณภาพ ปลอดภัยสูงจากภูมิปัญญาท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพอย่างยั่งยืนของกลุ่มเกษตรกรในชุมชน จังหวัดฉะเชิงเทรา ได้ร้อยละ 92.33 โดยพบว่าปัจจัยที่ส่งผลคือ ปัจจัยพื้นฐานด้านต้นทุนการผลิตและการจัดการระบบกระจายสินค้า อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

นอกจากนี้ได้ทำการเปรียบเทียบการพัฒนาด้านต้นทุนการผลิตและการแปรรูปสินค้าเกษตรให้มีคุณภาพ ปลอดภัยสูงจากภูมิปัญญาท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพอย่างยั่งยืนของกลุ่มเกษตรกรในชุมชน จังหวัดฉะเชิงเทรา

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบปัจจัยความสัมพันธ์ของการพัฒนาด้านต้นทุนการผลิตและการแปรรูปสินค้าเกษตรให้มีคุณภาพ ปลอดภัยสูงจากภูมิปัญญาท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพอย่างยั่งยืนของกลุ่มเกษตรกรในชุมชน จังหวัดฉะเชิงเทรา

ตัวแปร	df	SS	MS	F	P
ด้านปัจจัยพื้นฐานด้านต้นทุนการผลิต	1	27.370	13.685	234.355	.000
ด้านการจัดการระบบกระจายสินค้า	1	26.087	13.043	1530.082	.000

จากตารางที่ 2 การเปรียบเทียบตัวแปรอิสระ 2 ตัวแปร พบว่า การพัฒนาด้านต้นทุนการผลิตและการแปรรูปสินค้าเกษตรให้มีคุณภาพ ปลอดภัยสูงจากภูมิปัญญาท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพอย่างยั่งยืนของกลุ่มเกษตรกรในชุมชน จังหวัดฉะเชิงเทรา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังตารางที่ 2

สำหรับการแสดงความสัมพันธ์ระหว่างการพัฒนาด้านต้นทุนการผลิตและการแปรรูปสินค้าเกษตรให้มีคุณภาพ ปลอดภัยสูงจากภูมิปัญญาท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพอย่างยั่งยืนของกลุ่มเกษตรกรในชุมชน จังหวัดฉะเชิงเทรา

ตารางที่ 3 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างการพัฒนาด้านต้นทุนการผลิตและการแปรรูปสินค้าเกษตรให้มีคุณภาพ ปลอดภัยสูงจากภูมิปัญญาท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพอย่างยั่งยืนของกลุ่มเกษตรกรในชุมชน จังหวัดฉะเชิงเทรา

ตัวแปร	การพัฒนาด้านต้นทุนการผลิตและการแปรรูปสินค้าเกษตรให้มีคุณภาพ ปลอดภัยสูงจากภูมิปัญญาท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพอย่างยั่งยืนของกลุ่มเกษตรกรในชุมชน จังหวัดฉะเชิงเทรา		
	r	Sig	ลำดับที่
ด้านปัจจัยพื้นฐานด้านต้นทุนการผลิต	0.895	0.000	2
ด้านการจัดการระบบกระจายสินค้า	0.981	0.000	1

จากตารางที่ 3 การแสดงความสัมพันธ์ตัวแปรอิสระ 2 ตัวแปร พบว่า การพัฒนาด้านต้นทุนการผลิตและการแปรรูปสินค้าเกษตรให้มีคุณภาพ ปลอดภัยสูงจากภูมิปัญญาท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพอย่างยั่งยืนของกลุ่มเกษตรกรในชุมชน จังหวัดฉะเชิงเทรา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์กันเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการจัดการระบบกระจายสินค้า $r=0.981$ สูงสุด รองลงมาคือด้านปัจจัยพื้นฐานด้านต้นทุนการผลิต $r=0.895$ ตามลำดับ ซึ่งมีความสัมพันธ์กันในทิศทางเดียวกัน

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

สรุปผล

ตอนที่ 1 ศึกษาปัจจัยพื้นฐานด้านต้นทุนการผลิตของกลุ่มเกษตรกรในชุมชนจังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นเพศหญิงมีจำนวน 87 คน คิดเป็นร้อยละ 72.50 ซึ่งมากกว่า เพศชายมีจำนวน 33 คิดเป็นร้อยละ 27.50 ให้ความสำคัญกับด้านปัจจัยพื้นฐานด้านต้นทุนการผลิต ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.51 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานรวมเท่ากับ 0.536 โดยเกษตรกรในชุมชนมีการดำเนินการโดยเน้นด้านวัตถุดิบ เป็นการแปรรูปจากวัตถุดิบที่มาจากผลผลิตทางเกษตรโดยตรงจะมีการวางแผนต้นทุนและจัดบันทึกรายจ่ายไว้ทุกครั้งในการแปรรูป ด้านแรงงาน ส่วนใหญ่เกษตรกรจะใช้แรงงานจากคนในครอบครัว สมาชิกของกลุ่มเกษตรกร ช่วยกันทำแบ่งหน้าที่กัน และ ด้านค่าใช้จ่าย กลุ่มเกษตรกรจะมีการประชุมช่วยกันเสนอแนะทางเกี่ยวกับการลดต้นทุนค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ในการดำเนินงานเพราะต้องการผลผลิตให้ได้มาตรฐาน GAP ทุกกลุ่มเกษตรกร

ตอนที่ 2 ศึกษาการแปรรูปสินค้าเกษตรของกลุ่มเกษตรกรในชุมชนจังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นเพศหญิงมีจำนวน 87 คน คิดเป็นร้อยละ 72.50 ซึ่งมากกว่า เพศชายมีจำนวน 33 คิดเป็นร้อยละ 27.50 ให้ความสำคัญกับด้านการแปรรูปสินค้าเกษตร ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.63 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานรวมเท่ากับ 0.477 โดยเกษตรกรในชุมชนนำเสนอภาพรวมในแต่ละด้านมีการดำเนินการในปัจจุบันของกลุ่มเกษตรกรในชุมชนโดยทำการศึกษาเกี่ยวกับความรู้ที่ทำการแปรรูป มีความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สืบทอดกันมา และสามารถนำมาพัฒนาต่อยอดให้เป็นผลิตภัณฑ์ของชุมชนได้ เน้นการบริหารการผลิตและต้นทุนการผลิต

ตอนที่ 3 ศึกษาการพัฒนาต้นทุนการผลิตและการแปรรูปสินค้าเกษตรปลอดภัยให้มีคุณภาพ มีความปลอดภัยสูงจากภูมิปัญญาท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพอย่างยั่งยืนของกลุ่มเกษตรกรในชุมชน จังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นเพศหญิงมีจำนวน 87 คน คิดเป็นร้อยละ 72.50 ซึ่งมากกว่า เพศชายมีจำนวน 33 คิดเป็นร้อยละ 27.50 ให้ความสำคัญในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.66 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานรวมเท่ากับ 0.566 และผลการวิเคราะห์สถิติถดถอยพหุคูณได้ร้อยละ 92.33 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยกลุ่มเกษตรกรในชุมชนเน้นแต่ละด้านคือ การบริหารด้านต้นทุนที่มีประสิทธิภาพ เน้นการรวมกลุ่มเพื่อลดต้นทุน การจัดทำบัญชีต้นทุนและวางแผนการผลิต การแปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่าและควบคุมต้นทุนระยะยาว และการใช้เทคโนโลยีและภูมิปัญญาท้องถิ่นร่วมกัน เน้นการควบคุมกระบวนการผลิตและการแปรรูปอย่างเข้มงวด การรับรองมาตรฐานและการทดสอบคุณภาพกลุ่มเกษตรกรบางกลุ่มได้ดำเนินการขอรับรองมาตรฐาน และการสร้างความเชื่อมั่นในตลาดและผู้บริโภค เน้นเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและชุมชน มีการเพิ่มมูลค่าด้วยการปลูกและแปรรูปที่มีคุณสมบัติพิเศษและตลาดเฉพาะการจัดการการปลูกแบบผสมผสาน

อภิปรายผล

ตอนที่ 1 ศึกษาปัจจัยพื้นฐานด้านต้นทุนการผลิตของกลุ่มเกษตรกรในชุมชนจังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นเพศหญิงมีจำนวน 87 คน คิดเป็นร้อยละ 72.50 ซึ่งมากกว่า เพศชายมีจำนวน 33 คิดเป็นร้อยละ 27.50 ให้ความสำคัญกับด้านปัจจัยพื้นฐานด้านต้นทุนการผลิต ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.51 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานรวมเท่ากับ 0.536 โดยเกษตรกรในชุมชนมีการดำเนินการโดยจะเน้นที่ด้านวัตถุดิบ เป็นการแปรรูปจากวัตถุดิบที่มาจากผลผลิตทางเกษตรโดยตรงมีการวางแผนต้นทุนและจัดบันทึกรายจ่ายไว้ทุกครั้งในการแปรรูปอยู่แล้ว ส่วนด้านจะใช้แรงงานจากคนในครอบครัวหรือสมาชิกของกลุ่มเกษตรกรช่วยกันทำแบ่งหน้าที่กัน และด้านค่าใช้จ่ายจะมีการประชุมช่วยกันเสนอแนะทางเกี่ยวกับ

แปรรูปผลผลิตเกษตรอำเภอบางคล้ามีดังนี้ ศักยภาพที่มาจากจุดแข็งของวิสาหกิจชุมชน ประกอบด้วย

- 1) ศักยภาพด้านความร่วมมือกันอย่างเข้มแข็งของสมาชิกและมีการกำหนดโครงสร้างอย่างชัดเจน
- 2) ความได้เปรียบทางวัตถุดิบที่หลากหลาย คุณภาพดีและต้นทุนต่ำ ทำให้มีศักยภาพด้านต้นทุนการผลิตที่ต่ำ
- 3) แรงงานที่มีอยู่อย่างเพียงพอ ค่าแรงต่ำ และส่วนใหญ่มาจากคนในชุมชน
- 4) ศักยภาพด้านการขนส่งสินค้า เนื่องจากแหล่งที่ขายในจังหวัดมีหลายแห่ง หรือการขนส่งแบบทางขนส่งก็มีความสะดวกและรวดเร็ว และ
- 5) ศักยภาพด้านความเชี่ยวชาญและทักษะในการผลิตสินค้า ทำให้สามารถผลิตสินค้าได้จำนวนมากต่อวันใน

ขณะที่ศักยภาพที่มาจากโอกาสของวิสาหกิจชุมชน ประกอบด้วย 1) ศักยภาพที่เกิดจากจำนวนผู้บริโภคที่เพิ่มขึ้นมากขึ้นจากการจัดตั้งเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก 2) ศักยภาพที่เกิดจากความช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐ 3) ศักยภาพที่เกิดจากความช่วยเหลือในด้านเงินทุนจากภาคเอกชน 4) ศักยภาพที่เกิดจากระบบโลจิสติกส์ที่สะดวกสบาย

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย

กลุ่มเกษตรกรในชุมชนมีการพัฒนาต่อยอดและขยายผลเพื่อให้การพัฒนาด้านต้นทุนการผลิต การแปรรูปสินค้าเกษตร คือ 1) การพัฒนาศักยภาพเกษตรกรและกลุ่มแปรรูป 2) การพัฒนาระบบการบริหารจัดการต้นทุน 3) การพัฒนาการแปรรูปสินค้าเกษตรปลอดภัย 4) การขยายตลาดและสร้างแบรนด์สินค้า 5) การส่งเสริมความยั่งยืนและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และ 6) การติดตามและประเมินผลเพื่อนำข้อมูลมาปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ส่วนการวิเคราะห์และแก้ไขปัญหา โดยให้กลุ่มเกษตรกรสามารถบริหารต้นทุนการผลิตได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ลดต้นทุนที่ไม่จำเป็น เน้นคุณภาพและความปลอดภัยของสินค้า แปรรูปได้รับการพัฒนาให้ตรงตามมาตรฐาน รวมทั้งกลุ่มเกษตรกรสามารถเป็นต้นแบบที่ประสบความสำเร็จในการผลิตและแปรรูปสินค้าเกษตรปลอดภัยให้กับชุมชนอื่นได้

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้มีข้อเสนอแนะดังนี้

1. การสนับสนุนการแปรรูปโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นนำมาประยุกต์ใช้เช่น การถนอมอาหาร การทำผลิตภัณฑ์จากพืชและผลไม้พื้นบ้าน แล้วส่งเสริมการปรับปรุงร่วมกับวิทยาศาสตร์อาหารเพื่อยกระดับมาตรฐาน
2. การส่งเสริมให้กลุ่มเกษตรกรร่วมกันวางแผนผลิตตามความต้องการตลาด เพื่อป้องกันปัญหาผลผลิตล้นตลาดหรือต้นทุนสูง และยกระดับกระบวนการแปรรูปให้ได้มาตรฐานสร้างความเชื่อมั่นให้กับกลุ่มลูกค้า
3. การพัฒนาทักษะการแปรรูปและการควบคุมคุณภาพ โดยจัดอบรมเรื่องกระบวนการแปรรูป การจัดการสุขอนามัย และบรรจุภัณฑ์ที่เหมาะสม และฝึกอบรมให้มีทักษะการคำนวณต้นทุนจริงและการตั้งราคาขายให้เหมาะสม เพื่อสามารถวางแผนกำไร-ขาดทุนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

แนวทางในการวิจัยต่อไป

1. ศึกษาการพัฒนาแบรนด์ โลโก้สินค้า บรรจุภัณฑ์ที่เชื่อมโยงกับอัตลักษณ์ชุมชน และกลยุทธ์การตลาดในตลาดเฉพาะกลุ่ม (Niche Market)
2. ศึกษาการพัฒนารูปแบบการถ่ายทอดองค์ความรู้ที่มีประสิทธิภาพในการยกระดับ การสร้างฐานเรียนรู้เกษตรปลอดภัย การอบรมเชิงปฏิบัติการในระดับเยาวชนรุ่นใหม่ในชุมชน

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณทุนในการสนับสนุนจากสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ ร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) และขอขอบคุณผู้ให้ข้อมูลหลักทั้ง 4 อำเภอ ที่ให้ความร่วมมือและสนับสนุนข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

- จันทร์จำว โพธิ์สุทธิ, ประดับ คงประมูล, สมทรง เพศพราหม, ทองใบ ฤกษ์สง่า, พยุง ศรีไพบูลย์, อ้อมใจ พิงสุข, บรรจง บัวเงิน, ชูชาติ ฤกษ์ประกอบ, ธเนศ สอนิ, สมพร ฤกษ์สง่า, มงคล คุ่มครอง, รัตนา ช่างต่อ, ลัดดา กิจสาสน และนาท สมานหม. (2564). **โครงการกระบวนการผลิตข้าวครบวงจรที่เหมาะสมกับเกษตรกรนำแปลงใหญ่ ตำบลหัวเวียง อำเภอเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา**. มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- https://elibrary.tsri.or.th/fullP/paper/paper/RDG62M0011/RDG62M0011_full.pdf
- ชินิสรา แก้วสวรรค์. (2564). การพัฒนาศักยภาพด้านมาตรฐานผลิตภัณฑ์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปผลผลิตเกษตรอำเภอบางค้อ จังหวัดฉะเชิงเทรา. **วารสารด้านการบริหารรัฐกิจและการเมือง**, 10(2), 92-108.
- ฐิตาพร อุ่นเรือน, รุ่งนรา คำงาม, บุรสร โพธิ์เจริญ, และพิมพ์ปวีณ์ มะณีวงศ์. (2565). การศึกษาต้นทุนและผลตอบแทนการปลูกสับปะรดของกลุ่มเกษตรกรในพื้นที่ตำบลหนองพลับ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์. **วารสารบัณฑิตศึกษา มจร. บ้านสมเด็จเจ้าพระยา**, 7(3), 17-29.
- ทัตษกร ศรีสุข. (2563). แนวทางการพัฒนากลุ่มผลิตภัณฑ์เกษตรแปรรูปภายใต้โครงการผลักดันเกษตรกรก้าวสู่เกษตรกรปราดเปรื่องของจังหวัดลำปาง. **วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยเวสเทิร์น มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์**, 6(1), 39-51.
- เพ็ญญา เซานา, ศุภสุดา ต้นชะโร และอำมรัตน์ คงกะโชติ. (2564). **การวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนจากการลงทุนปลูกข้าวของเกษตรกรในอำเภอรัตนบุรี จังหวัดสงขลา**. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย. <https://riss.rmutsv.ac.th/upload/doc/202210/DxKreAFGZrTOMQLTn8pK/DxKreAFGZrTOMQLTn8pK.pdf>
- วิทยาลัยเทคนิคท่าหลวงซิเมนต์ไทยอนุสรณ์. (ม.ป.ป.). **หน่วยที่ 1 ระบบบัญชีต้นทุนช่วงการผลิตและรายงานต้นทุนการผลิต**. <http://www.tl.ac.th/document/kotcharat/account%202/1.pdf>
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์, สมชาย หิรัญกิตติ, สุดา สุวรรณภิรมย์, ชวลิต ประภวานนท์ และสมศักดิ์ วานิชยาภรณ์. (2545). **องค์การและการจัดการ (ฉบับสมบูรณ์ ปรับปรุงใหม่)**. ธรรมสาร.
- สำนักงานเกษตรจังหวัดฉะเชิงเทรา. (2567). **การผลิตสินค้าเกษตรตามระบบคุณภาพและมาตรฐาน**. <https://chachoengsao.doae.go.th/>
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2568). **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (พ.ศ.2566-2570)**. <https://www.nesdc.go.th/the-national-economic-and-social-development-plan/the-thirteenth-plan-2023-2027/>
- สำนักมาตรฐานการศึกษา, สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ และกระทรวงศึกษาธิการ. (2545). **ชุดวิชาการจัดการธุรกิจชุมชน = Communitybusiness management**. สำนักมาตรฐานการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.

องค์การบริหารส่วนตำบลคลองเขื่อน. (2568). ข้อมูลประชากรในตำบลคลองเขื่อน.

<https://khlengkhuean.go.th/public/>

องค์การบริหารส่วนตำบลสาวชะโงก. (2568). ข้อมูลประชากรในตำบลสาวชะโงก.

<https://saochangok.go.th/public/>

องค์การบริหารส่วนตำบลหนองไม้แก่น. (2568). ข้อมูลประชากรในตำบลหนองไม้แก่น.

<https://nongmaikan.go.th/public/>

องค์การบริหารส่วนตำบลหนองยาว. (2568). ข้อมูลประชากรในตำบลหนองยาว.

<https://www.nongyaw.go.th/home>

Best, J. W. (1981). **Research in education** (4th ed.). Prentice-Hall.

Niche Agriculture. (n.d.). **The Difference Between Agricultural Produce and Agricultural Products: A Comprehensive Guide.** <https://www.nicheagriculture.com/agricultural-produce-and-agricultural-product/>